

Vetlandafallet

Det var i augusti 1957 som polisen stormade in hos familjen Blomqvist i Vetlanda och ryckte de åtta barnen från sina föräldrar. Det minsta – inte ett år gammal - slets ur farmoderns armar. De blev sedan skilda åt i olika fosterhem utan kontakt sinsemellan. De utsattes för samhällets vanvård, som drev dem att gång efter annan rymma. Deras brott var att de ville hem till sina föräldrar och återknytas till sina syskon.

Journalisten Lillemor Holmberg engagerade sig i vad som kommit att kallas Vetlandafallet redan hösten 1957. I ett flertal artiklar – bland annat i kulturtidskriften Perspektiv – gavs en detaljerad skildring om detta fall av vanvård i det som kallades ”den sociala barnvården”. Men det var först genom den i november 2005 sända TV-dokumentären ”Stulen barndom” - således 48 år senare! – som missförhållandena i ”den sociala barnvården” på allvar uppmärksammades. Påföljande år tillsattes en utredning allmänt kallad Vanvårdsutredningen. Efter fem år presenterades en slutrapport, där antalet vanvårdsfall i samhällets regi kunde beräknas till mellan 2 000 och 5 000. Således utan att kunna närmare precisera antalet.

Ett skadestånd på 250 000 kronor för vart och ett av de barn som under 1900-talet utsatts för samhällets vanvård har ställts i utsikt. Men pengarna låter vänta på sig. Hittills har vanvårdsoffren fått nöja sig med den ursäkt, som Riksdagens talman Per Westerberg framförde vid den så kallade ”Upprättelsecermonin”. En ceremoni som ägde rum den 21 november 2011 i Stockholms Stadshus och som mest kom att likna ett politiskt propagandaspektakel för att rättfärdiga de vanvårdsbrott som samhället gjort sig skyldiga. Ännu har inga skadestånd utbetalats.

55 års kamp för Vetlandafamiljen

Första avsnittet av två

LILLEMOR HOLMBERG

Journalist och konstnär

I 55 år har jag som journalist – låt vara med långa intervaller – arbetat ideellt med räddningen och upprättelsen av åttabarnfamiljen Blomqvist i Vetlanda, som blev splittrad av de svenska myndigheterna.

Observera att det räckte med att barn löpte ”risk för vanart”, som det dåför tiden hette, för att de skulle kunna tvångshämtas med polishandräckning och underkastas tvångsvård under myndigheternas skräckregemente.

Jag undantar givetvis alla de hyggliga barnhem, de goda fosterhem och skapliga ungdomsvårdsanstalter som också fanns. Men det fanns tusentals vidriga undantag, något som **Vanvårdsutredningen** sent omsider kunnat dokumentera.

Nu går flera tusen offer för samhällets vanvård under 1900-talet i spänd förväntan på det skadestånd på 250 000 kronor per person som ställts i utsikt. En liten guldkant på tillvaron på ålderns höst.

Min speciella skyddsling är **Lennart Blomqvist** – numera bosatt i Eksjö. Han var en glad och pigg linlugg på 11 år, då jag först såg honom. Nu är han en luttrad

Foto av Lennart är hämtat från ett gulnat tidningsklipp. Lennart är 11 år och ännu en glad pojke, som lever lyckligt med sina föräldrar och sju syskon.

man på 66 år men ändå märkvärdigt glad och frimodig. Men det är på ytan.

Skälles för ”tattare”

Vetlandafallet utspelade sig 1957 – 1968 med flera års både förspel och efterspel. Fadern var resanden **Josef Gunnar Blomqvist**. Han var inte Guds bästa barn, när det gällde spriten. Men han förgrep sig aldrig på hustru och barn. Han hade lungshot som ännu var en folksjukdom.

Gunnar Blomqvist var en driven och charmerande, lång och stilig försäljare. Alltid välklädd. För omkring med sin bil. Köpte och sålde skrot. Sålde tavlor och klockor. Det gav ojämna inkomster men enligt Lennart fattades aldrig mat på bordet.

Familjens stora nöje var när ”farsan” stuvade in barn, blomma och hund i ”caretan” och for ut och campade. Till Vetlandabornas förtrytelse bjöd fadern ibland in zigenare och folk ur ”Vetlandas undre värld”, som det stod i ett polisproto-

koll. Vad nu det var för ena. En lite komisk detalj är att fadern en och annan gång satt på Stadshotellet och groggade med stadens polismästare. Fadern dog redan några och 40 år gammal på Kolmårdens sanatorium.

Modern Ingeborg

Modern **Ingeborg Blomqvist** var en genom-sund, stark och temperamentfull kvinna. Födde och ammade åtta barn, som hon höll snygga och rena. Hon släpade på vatten och ved och fick nöja sig med hemlighus på gården. Mamman hade god hjälp av sin äldsta flicka Monica och av farbror Freje, som var troende. Farmor tog alla barnen med sig till söndagsskolan i Filadelfia.

De barn som gick i skolan retades av kamraterna för att vara *"tattarungar"*. Men åt det skrattade de mest. De hade ju varandra att ty sig till och det gick bra för dem i skolan. Det var en mycket stor sammanhållning i familjen.

Mitt möte med Ulla Lindström

När jag gick upp till socialdemokratiska statsrådet **Ulla Lindström** och vädjade om ett slut på myndigheternas förföljelse av Vetlandafamiljen svarade hon maliciöst – jag minns det ordagrant: *"Jamen, dom är ju tattare och håller ihop som en stor klan."*

Den här damen var ledamot av FN:s **generalförsamling** och borde ha känt till deklarationen om de mänskliga rättigheterna. Några år senare hade hon meriterat sig till förbundsordförande i **Rädda barnen**. Hon utmärkte sig också genom att vägra hovning för **drottning Elisabeth**.

Fru Blomqvist tvingades att gå till socialen

Ibland räckte pengarna inte till för nöd-torften i den stora Vetlandafamiljen. Fru Blomqvist tvingades gå till socialen för att få lite bidrag. Hon fick då uppleva förödmjukelse att inte få reda pengar utan mat- och klädlappar, som hon fick lämna som betalning i specieraffären, köttaffären och i en klädbutik. *"Mamma blev ju utskämd i hela stan och det var genant när vi barn skulle prova kläder"*, säger Lennart.

Under cirka tre år före barnavårds-nämndens tillslag spionerade nämnden på familjen. Bultade på deras dörr i tid och

otid utan föransmälan, ty Blomqvists hade inte råd med telefon. Det ryktades i den lilla staden, att familjen hade köpt en radioapar-arat för barnbidragen. Det måste kollas.

Hotelser

Barnavårdsnämnden kom med skamliga förslag eller rättare sagt hot. Hon skulle, menade nämnden iallt bryskare ordalag, skilja sig från sin man, sterilisera sig och ge en del av barnen till adoption. Men fru Blomqvist vägrade ståndaktigt.

Nämndens ordförande var advokat och när hotelser inte hjälpte för att få familjen på knä, var barnavårdsnämndens ledamö-ter eniga om att ta till våld. Man fick dock inte begärt tillstånd av **Länsstyrelsen**. Men efter att ha överklagat hos **Regeringsrätten** blev det fritt fram.

Gestapovåld i den småländska idyllen

Tidigt en morgon sommaren 1957 ropade Ingeborg Blomqvist till barnen: *"Jag ser polisbilar nere på torget. Göm er så gott ni kan."*

Det blev dunder och brak. Polismän slog in två ytterdörrar och reste en steg mot familjens fönster på andra våningen. De bodde i ett tvåvåningshus.

Stadens poliskår var uppåddad och förstärkt med konstaplar från Jönköping. Massor av barnavårdsfolk, stadsläkaren och sjukvårdspersonal var tillstådes. En ambulans kördes fram. Folk skockade sig nyfiket på Stora torget. De flesta blev förskräckta, när poliserna började bära ner ett och ett av de illtjutande, sprattlande och gråtande barnen nedför trapporna och stegen. Men en del åskådare kommenterade skadeglatt: *"Äntligen får vi bort ohyran från Vetlanda!"*

Inne i lägenheten hade det varit hemska scener. Fullt i stil med Gestapovåld och de brutalaste handlingar under krig. Och detta i en liten fredlig, idyllisk stad i Folkhemmet!

Barnen hade släpats fram från sina gömställen under sängar, i garderober och bakom ett draperi. Modern blev som vansinnig och slog mot poliser och barnavårds-människor med en stol som tillhygge, sparkade, bet och klöste plågoandarna.

Fadern satt på sin säng och grät och darrade i hela kroppen, har Lennart berättat. De hemska scenerna har etsat sig in i hans minne för hela livet. Fadern

försökte tygla sina känslor och inte börja slåss. Det hade blivit ett blodigt slag på liv och död.

Modern fick när hon väl tömt sina kraf-ter ett nervöst sammanbrott och bars ner till ambulansen. Hon fördes till en psykiatrisk klinik, där hon gavs lugnande sprutor.

Yngste barnet – inte ett år fyllda – vreds ur farmoderns famn. *"Det var hjärtskä-rande att se, hur poliserna vred om hennes armar på hennes rygg"*, säger Lennart, som var 11 år när överfallet skedde: *"Vi barn förstod ingenting. Blev som förstenade. Att bli tagna av polisen... fast vi ingenting gjort!"* Lennart berättar vidare:

"Min två år äldre bror och jag fördes till ett barnhem i Jönköping för psykiskt sjuka barn. Vi bands fast vid sängar på olika våningar för att vi inte skulle kunna tala med varandra. Vi fick lugnande sprutor och man upprepade och upprepade i våra öron. 'Nu ska ni glömma era föräldrar!' Våra föräldrar? Som vi älskade? 'Ni ska få det så bra.' Bra? Vi som har trivts så bra därhemma? Men de lyckades inte med sin hjärntvätt. Så fort vi sattes på vanliga barnhem rymde vi direkt hem."

Så kom jag i kontakt med "Vetlandafallet"

Den här tiden var jag en helt ung journalist i Stockholm. Som av en ödets nyck råkade jag på höstkanten få se en liten notis, där det stod: *"Polishämtade barn rymmer hem."* Det lät märkligt, Då trivdes väl barnen hemma?

Jag började nysta i fallet och skrev en lång brandartikel. Den fick rubriken *"Legaliserade barnaröv"* och kom snabbt in i Lantbruksförbundets kulturtidskrift **Perspektiv** (9/1957) tack vare dess utmärkte redaktör **Ragnar Oldsberg**. Han hade tidigare tagit in artiklar av mig i etiska frågor och präglade uttrycket *"Lillemorsk"* om mig.

Den här artikeln skulle väl räcka för att de åtta barnen genast skulle få återvända hem. Trodde jag! Jag tillhörde ju journa-listkåren, Tredje statsmakten! Men så jag bedrog mig!

Den här brandfacklan tände i stället en strid, som kom att trappas upp i elva år – av prestigeskäl och genom barns och föräldrars tappra motstånd, ett motstånd som barnavårdsnämnden troligen inte räknat med. I den bittra striden använde jag pennan som vapen i press och för petitioner till myndigheterna. Varma vänskapsband vävdes mellan Vetlandafamiljen och mig.

Fortsättning följer i DSM 5/2012

Lennarts berättelse

Lennart Blomqvist kunde inte närvara den 25 augusti 2012 i Göteborg vid NKMR:s symposium på temat tvångsomhändertagande och fosterhemsplacering av barn. Just den dagen var det marknad där han numera bor – en marknad där han nu i flera år hyrt plats för ett stånd för försäljning av sådant han under det gångna året tillverkat eller på olika sätt samlat ihop. En för honom viktig intäkt. Därför hade Lennart talat in ett band, som spelades upp vid symposiet. Här återges det intalade:

Det hände 1957, i en liten stad i Småland. Mor ropade en morgon när vi skulle gå till skolan: "Jag ser polisbilar nere på torget. Göm er så gott ni kan." Mor skrek sedan förtvivlat: "Nu kommer de nog för att ta hand om er, mina små barn!" Vi barn förstod nog inte riktigt vad mor sa.

Vi hörde så hur det smällde till där nere i dörren och poliser stormade in. Polis och barnavårdsmän kom plötsligt rusande från alla håll. De skulle ta oss från mor och far bara för att vi hade det fattigt och far var sjuk och inte hade något jobb. Och tog hem någon kompis då och då och tog en sup. Vi alla barn skrek: "Mamma hjälp, mamma hjälp!"

Mor hon skrek förtvivlat och slog mot polisen med stolar och allt vad hon kom över. Tre poliser släpade ner henne på gården, där det stod en ambulans. Sedan körde dom iväg mor till sjukhus.

Far han satt i sängen och darrade och grät. Han vågade inte göra något för då skulle de ha fängslat han direkt. Och farmor var ju gammal och invalid, så hon kunde inte göra så mycket. Farmor satt med den minsta i famnen, en flicka som var ett par, tre månader gammal, Gun-Inger. Och polisen stod och slet i farmors armar för att ta den lilla.

Ja, här börjar min mardröm. Jag var 11 år och heter Lennart. Vi var åtta syskon. Monica, Rolf och så kom jag och Lars, Inge, Samuel, Birgitta och Gun-Inger.

Först kom vi på barnhem. Med många rymningar som vi hade blev det fastspänning i sängar, inlåsnings, sprutor så man skulle glömma sina föräldrar. Sedan tortyr och överfall på olika anstalter. Överfall av kriminella gäng. Då var jag bara 12 år. Inlåsnings i mörka celler. Bara för jag längtade hem och därför rymde. Det fanns inget annat än hemlängtan.

Och nu går jag och väntar på skadestånd från staten, som kanske hjälper lite i allt det svåra som man fått gå igenom.

*****

Som avslutning på bandet sjunger Lennart vemodsfyllt "A lonely man" av Elvis Presley. Till eget ackompanjemang på gitarr. Hans röst är förunderligt lik Elvis med det särskilda vibratot. Han uppträder nuförtiden med Elvis- och gamla svensktopplåtar på hembygdsfester, marknader, äldreboenden, allsångskvällar mm i Småland.

Foto Roger Turesson

Lennart Blomqvist utanför Stadshuset i Stockholm dagen för den så kallade Upprättelsecermonin. Lennart är nu 66 år och det har hunnit gå 55 år sedan den där mardrömsdagen, då han rycktes bort från sina föräldrar och syskon.

NKMR:s symposium 2012

Vid NKMR:s symposium 2012 tilldelades **Lillemor Holmberg** NKMR:s hedersdiplom för sin nu 55 år långa kamp för **Vetlandafamiljen Blomqvist**. Även DSM:s utgivare **Jan Gillberg** – en av föredragshållarna vid årets symposium - tilldelades NKMR:s hedersdiplom:

Nordiska Kommittén för
Mänskliga Rättigheter
utdelar ett hedersdiplom till
Jan Gillberg

För din framsynthet då du, redan 1967, som utgivare av tidskriften Origo, skrev och publicerade artiklar då barnavårdsnämnden i Vetlanda tvångsomhändertog och fosterhemsplacerade familjen Blomqvists åtta barn.

Din fortsatta publicering av artiklar om fall av de sociala myndigheternas och domstolarnas rättsövergrepp mot Sveriges barn och deras familjer är oumbärlig och vi hoppas att detta hedersdiplom kommer att vara ett bestående minne för vår uppskattning.

Origo uppmärksammade Vetlandafallet i en artikel publicerad i nr 4/1967, som finns utlagd på NKMR:s hemsida: www.nkmr.org